

cej karakterističnih najdb je iz zadnjih desetletij 6. stoletja in začetka 7. stoletja. Ob intenzivnejšem raziskovanju naših poznoantičnih kastelov, ki so še sodili v Justinianovo obrambno črto, pa utegnemo naleteti v marsičem na analogen material.

V drugem delu knjige je I. Lengyel podal izsledke laboratorijskih preiskav skeletnega materiala, in sicer kemično analitične, serološke in histološke. T. Tóth pa je poskušal na osnovi paleoantropoloških raziskav določiti etnične karakteristike pokopanih.

Omenjeno delo zasluži pozornost iz dveh vidikov. Nekropola je vsestransko obdelana ne samo iz arheološkega in še paleoantropološkega vidika, kot je bila to doslej običajna praksa, temveč imamo tudi histološke in serološke rezultate. V pripravi pa so še lesne in tekstilne analize, kemična in mineraloška analiza keramike ter tehnološka obdelava mečev. Predmet posebnih študij sta tudi vrček z runskim napisom in staroturški napis na loku. Tu ne gre samo za skupinsko delo med samimi arheologi, temveč tudi s strokovnjaki iz drugih vej znanosti, kar bi nam bilo lahko za zgled tudi pri našem bodočem delu. Sami arheološki izsledki so razširili naše poznavanje razmer v Panoniji v 6. stoletju. Zadnja leta je izšla vrsta razprav o posameznih ljudstvih na tem prostoru s tehtnim arheološkim materialom (Huni, Gepidi, Langobardi, Avari), zdaj pa se uveljavlja težnja po detaljnem poznavanju ljudstev, ki so tvorila »avarski kulturni krog«. S tem delom je dodan nov prispevek k poznavanju tega problema.

I. Sivec-Rajterič

Günter P. Fehring, *Unterreggenbach* (cerkve, sedež gospostva, naselbinski kompleksi), Landesdenkmalamt Baden-Württemberg, *Forschungen und Berichte der Archäologie des Mittelalters in Ba-*

den-Württemberg, Band 1, Verlag Müller et Gräff, Stuttgart 1972.

V želji, da bi podali čimbolj objektivno stanje raziskav tega srednjeveškega kompleksa, je sodelovalo pri nastajanju obširnega dela kar 26 strokovnjakov z različnih področij: od arheologov (W. Kimmig, R. Koch, T. Haevernick), zgodovinarjev, umetnostnih zgodovinarjev, numizmatikov do antropologa, zoologa, kemika itd. Celotno delo obsega tri knjige: besedilo (310 strani), priloge (83 — plani, profili, rekonstrukcije, katalog materiala) in tabele (117).

Vsebinski del knjige je razdeljen v štiri velika poglavja: Drobne najdbe in arhitektonski ostanki kot prispevek k zgodovini naselitve in stavbarstva, Rezultati s področja zgodovine naselitve in arhitekture, Najdbe in raziskave materiala ter Listine in pisani viri. Tretjino knjige obsega prvo poglavje. Po arheološki metodi daje glavni avtor dela (sicer umetnostni zgodovinar) z natančno dokumentacijo po sektorjih pregled in rezultate izkopavanj v letih od 1960 do 1963. Izkopavali so na štirih sektorjih, dveh sakralnih — v baziliki s kripto pod župniščem (A) in farni cerkvi St. Veit (B) ter na dveh profanih območjih — na kmetiji Frankenbauer (C) in na nekdanjem župnijskem dvorišču (D). Bolj ali manj dobro ohranjeni arhitektonski ostanki sodijo v zgodnji in pozni srednji vek. V poglavju Rezultati k zgodovini naselitve in arhitekture je G. Fehring podal dognanja izkopavanj od leta 1960 do 1968. V tretjem poglavju pa strokovnjaki različnih strok obdelujejo posamezne elemente teh izkopavanj (prazgodovinsko keramiko in zapestnico ter srednjeveške najdbe: drobne metalne predmete, steklo, keramiko, opeko, novce, arhitektonske elemente, ostanke fresk itd.). Opravljene so bile tudi antropološke raziskave, dendrološke analize, kemične analize zvonov itd. G. Sta-

chel je v četrtem poglavju predstavil in kritično obdelal vse listine in pisane vire v zvezi s srednjeveškim Unterregenbachom. Ob koncu knjige je pregled obširne literature, ki jo je pri razpravi uporabljal G. Fehring.

Na območju Unterregenbacha se kažejo prvi sledovi naselitve v poznem halštatu. Po nekaterih indicijah se je življenje na tem področju nadaljevalo še v latenski čas, kar pa zaenkrat z najdbami ni izpričano. Drobne najdbe (steklana perla in nekaj keramike z glavnicaštim ornamentom) nam dajejo premalo opore, da bi mogli z gotovostjo datirati prvo srednjeveško naselitev Unterregenbacha v merovinški čas. Vendar pa postane Unterregenbach že v dobi Karolingov (kmalu po 1.800) sakralni center širšega pomena. To okvirno datacijo potrjujejo tudi toponomske raziskave R. Kocha. Ugotovil je, da kraji s sufiksom *-ingen* in *-heim* izvirajo iz merovinškega obdobja, kar potrjujejo nekropole iz tistega časa, medtem ko so kraji s končnico *-bach* kasnejšega nastanka (manjkajo grobišča).

Fehring ugotavlja, da je nastala prva sakralna stavba v začetku 9. stoletja na sektorju A, ki pa so jo kmalu preuredili. Šele nato so zgradili malo dvoransko cerkev I kot relikviarno kapelo (na sektorju B). S tem je kmalu nastal sklop zgradb (*«Kirchenfamilie»*), ki je v tem času značilen za samostanski kompleks ali pa sedež škofije. Unterregenbach je postal pomembno cerkveno središče, kar dokazujejo umetniške kvalitete nekaterih arhitektonskih del ter listina cesarja Konrada II. (iz leta 1033). Nerešeno pa ostaja vprašanje, ali je utrjen »stari grad« nad dolino istočasen z neutrjenimi sakralnimi in profanimi objekti v dolini. Sredi 11. stoletja je nastopila faza obnavljanja in novogradenj, kar kažejo

arhitektonski ostanki na vseh štirih sektorjih. Da je bilo posvetno območje v tem času še tesneje povezano s sakralnimi objekti, dokazuje zgraditev utrjene stanovanjskega stolpa z gospodarskim poslopjem (*turris et curia*) na področju sektorja C, ki je povezan z baziliko na sektorju D. Fehring navaja podobne analogije iz Xantna.

Listine iz tega časa dokazujejo, da so bili plemenitaši iz Unterregenbacha v stikih s cesarsko hišo. V prvi pol. 13. stoletja je objekte na vseh štirih sektorjih uničil požar. Večina objektov ni bila obnovljena, le nekateri so v skromnejšem obsegu životarili dalje (cerkev St. Veit). S tem je Unterregenbach dočela izgubil na pomenu, ki ga je imel v karolinškem in salijskem času. Na nekdanjo moč kaže danes le drugačna stavbna struktura kot je v ostalih kmečkih vasicah.

V drugi knjigi so kot priloge dodane risbe planumov in profilov, rekonstrukcije objektov, katalog keramike in risbe ostalih drobnih predmetov ter pomembnejše arhitektonske plastike. Tretja knjiga obsega fotografije arhitektonskih ostankov (profili, prerezi, arhitektonska plastika) in nekaj ustreznega komparativnega materiala ter del keramike in ostalih drobnih predmetov.

Pričujoče delo je pomemben prispevek k poznavanju obdobja na prehodu zgodnjega srednjega veka v visoki srednji vek. Njegova vrednost je prav gotovo v skupinskem delu, saj je tako najbolj verno prikazana problematika posameznih tem. Obenem pa dokazuje, da se arheološka metoda dela vse bolj uveljavlja tudi pri spoznavanju kasnejših obdobj, ki sicer časovno ne sodijo več v arheologijo, vendar jih je mogoče podrobneje spoznati le po tej poti.

I. Sivec-Rajterič

